

Examen VWO

2014

tijdvak 2
woensdag 18 juni
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen (pilot)

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 24 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 61 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Aanwijzing voor de kandidaat

Als bij een vraag het gebruik van een hoofd- of kernconcept wordt gevraagd, dan gebruik je in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

Opgave 1 Ontwikkelingssamenwerking met Rwanda

Bij deze opgave horen tekst 1 en figuur 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave heeft betrekking op een brief van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, mevrouw E. Ploumen van het kabinet-Rutte II (2012-heden). In deze brief doet minister Ploumen verslag van haar reis naar onder andere Rwanda in februari 2013.

Gebruik tekst 1.

Het Nederlandse buitenlandbeleid wordt vaak gekarakteriseerd als dat van dominees en koopmannen.

- 2p **1** Leg uit dat in het buitenlandbeleid van Ploumen met betrekking tot Rwanda zowel de rol van de dominee als die van de koopman te herkennen is. Gebruik per rol een voorbeeld uit tekst 1.

Er zijn verschillende scenario's over de verhouding tussen de rol van dominee en de rol van koopman in het buitenlandbeleid. De rol van dominee en de rol van koopman kunnen elkaar in de internationale betrekkingen versterken of juist belemmeren.

- 2p **2** Geef een uitleg van beide scenario's en licht deze toe aan de hand van de relatie tussen Nederland en Rwanda.

Bekijk figuur 1.

- 2p 3 – Beredeneer of de representativiteit op het gebied van ontwikkelings-samenwerking voor de VVD hoog of laag is.
Gebruik in je antwoord figuur 1.
- Noem een uitgangspunt van de VVD dat overeenkomt met het standpunt van de VVD over bezuinigen op ontwikkelings-samenwerking.
- 2p 4 – Beredeneer of de representativiteit op het gebied van ontwikkelings-samenwerking voor GroenLinks (GL in figuur 1) hoog of laag is.
Gebruik in je antwoord figuur 1.
- Noem een uitgangspunt van GroenLinks dat overeenkomt met het standpunt van GroenLinks over bezuinigen op ontwikkelings-samenwerking.

Opgave 2 De ontwikkeling van tafelmanieren als voorbeeld van het civilisatieproces

Bij deze opgave hoort tekst 2 uit het bronnenboekje.

Lees tekst 2.

In tekst 2 wordt de ontwikkeling van tafelmanieren beschreven.

- 2p 5 Leg uit dat de ontwikkeling van tafelmanieren een vorm is van institutionalisering.

Gebruik tekst 2.

- 5p 6 a Wat is de oorzaak van het civilisatieproces?
b Beschrijf twee kenmerken van het civilisatieproces en verwijfs per kenmerk naar een voorbeeld uit tekst 2.
c Beschrijf wat het civilisatieproces voor gevolg heeft gehad voor de wijze waarop in de moderne samenleving socialisatie plaatsvindt.

Opgave 3 Veranderingen van de positie van vrouwen

Bij deze opgave horen tabel 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De positie van vrouwen is in veel landen op verschillende maatschappelijke terreinen de laatste decennia sterk verbeterd. Jaarlijks meet het World Economic Forum met de Global Gender Gap Index de verschillen tussen vrouwen en mannen op een aantal maatschappelijke terreinen in heel de wereld. Zie tabel 1.

Tabel 2 maakt inzichtelijk hoe vrouwen in de Tweede Kamer zijn vertegenwoordigd vanaf 1956.

Gebruik tabel 1.

- 2p 7 Beredeneer of het verschil in score op terrein van onderwijs en op het terrein van economische participatie overeenkomt of strijdig is met het model van de individualistische prestatiesamenleving. Betrek in je antwoord de meritocratische gedachte die ten grondslag ligt aan het model van de individualistische prestatiesamenleving.

Verschillende sociaalwetenschappelijke benaderingen zullen elk een andere verklaring geven voor het achterblijven van de economische participatie van vrouwen in Nederland.

- 2p 8 – Welke verklaring geeft de constructivistische benadering voor ongelijkheid tussen mannen en vrouwen?
– Geef een voorbeeld van een constructivistische verklaring van het achterblijven van de economische participatie van vrouwen.
- 2p 9 – Welke verklaring geeft de marxistische benadering voor ongelijkheid tussen mannen en vrouwen?
– Geef een voorbeeld van een marxistische verklaring van het achterblijven van de economische participatie van vrouwen.

Bekijk tabel 2.

Tabel 2 kun je in verband brengen met verschillende maatschappelijke vraagstukken. Deze vraagstukken kunnen met behulp van de hoofd- en kernconcepten van maatschappijwetenschappen beschreven worden.

- 4p 10 Leg uit dat je tabel 2 in verband kunt brengen met:
- een bindingsvraagstuk,
 - een verhoudingsvraagstuk,
 - een vormingsvraagstuk en
 - een veranderingsvraagstuk.

Gebruik in je uitleg bij elk vraagstuk een politicologisch kernconcept.

Tot en met 2012 kon de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) in Nederland nog vrouwen in politieke functies weigeren. De Nederlandse overheid moest in 2013 door een vonnis van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) de SGP dwingen vrouwen toegang te verlenen tot het bekleden van politieke functies.

Dit voorbeeld laat zien dat het EHRM belangrijk is geworden voor de Nederlandse politiek en de politiek van ander Europese landen.

- 2p 11 Verklaar de toename van de invloed van het EHRM met behulp van twee kernconcepten behorende bij het hoofdconcept verandering.

Opgave 4 Nederland en de monarchie

Bij deze opgave horen de tabellen 3 en 4 en de teksten 3 tot en met 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Op 30 april 2013 volgde prins Willem-Alexander koningin Beatrix op. De troonswisseling vond plaats tweehonderd jaar nadat Willem I uit het huis Oranje-Nassau de titel soeverein vorst der Verenigde Nederlanden aanvaardde. Mede naar aanleiding van de troonswisseling werd in de media veel aandacht besteed aan de rol van het koningshuis in onze samenleving.

Gebruik tabel 3 en 4.

- 2p **12** Beargumenteer op grond van tabel 3 en 4 of de legitimiteit van de (constitutionele) monarchie in Nederland groot of klein is.

Gebruik tekst 3 en 4.

De troonswisseling heeft de discussie over de rol van het koningschap in de samenleving aangezwengeld. In tekst 3 wordt de verwachting uitgesproken dat koning Willem-Alexander zich vooral zal profileren als 'koning van alle Nederlanders'. In tekst 4 wordt gesproken over een maatschappelijk en sociaal ingevuld koningschap. Het op deze wijze invullen van het koningschap komt grotendeels overeen met wat wel het ceremonieel koningschap wordt genoemd.

- 2p **13** Beargumenteer op grond van gegevens uit tekst 3 of het ceremonieel koningschap democratisering van het politiek stelsel zal bevorderen of niet.
- 2p **14** Beargumenteer op grond van gegevens uit tekst 4 of het ceremonieel koningschap de sociale cohesie zal versterken of verzwakken.
- 2p **15** Beargumenteer op grond van gegevens uit tekst 3 en 4 of het ceremonieel koningschap het gezag van de koning zal versterken of verzwakken.
- 1p **16** Beredeneer dat het koningschap een politieke institutie is.

Lees tekst 5.

In de tekst staat dat Nederland in 1813 een eenheidsstaat was, maar nog geen natie (regels 12-14).

- 4p **17** Beredeneer met behulp van gegevens uit tekst 5 dat er ten tijde van het ontstaan van het Nederlands Koninkrijk wel sprake was van staatsvorming maar nog niet van natievorming. Gebruik in je antwoord het kernconcept staatsvorming en het begrip natievorming.

Nederland was in de eerste helft van de 19e eeuw nog geen natie. Volgens veel wetenschappers zijn naties en nationale identiteiten moderne verschijnselen.

- 3p 18 – Welke opvatting over natievorming hebben wetenschappers van de modernistische benadering?
- Geef twee voorbeelden van natievorming volgens de modernistische benadering.

Opgave 5 Zal armoede in de wereld snel verdwijnen?

Bij deze opgave hoort tekst 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

De economische crisis heeft veel landen in de wereld geraakt. Volgens de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) is de inkomensongelijkheid in veel landen toegenomen, waarbij de rijkste 10% van de bevolking 9,5 keer zo veel verdient als de armste 10%. Deze ongelijkheid zal in de toekomst blijven toenemen.

Kishore Mahbubani uit Singapore is positiever en verwacht dat de wereld afstevent op een nieuwe beschaving, waarin de middenklasse groeit. In tekst 6 lees je een gedeelte van een interview met hem. Hij vraagt zich af waarom het Westen zo pessimistisch is. Hij is ervan overtuigd dat de armoede in de wereld zal verdwijnen.

Lees de regels 1 tot en met 71 van tekst 6.

Er zijn twee groepen theorieën die uitspraken doen over de verschillen tussen arm en rijk binnen (ontwikkelings)landen en over de verschillen in ontwikkeling tussen rijke landen en ontwikkelingslanden. Deze groepen theorieën zijn: evolutionistische theorieën en afhankelijkheidstheorieën. Mahbubani is optimistisch over de toekomst in de wereld: de armoede zal wereldwijd sneller verdwijnen dan gedacht.

- 2p 19 Leg uit met welke groep theorieën de voorspelling van Mahbubani in tekst 6 overeenkomt, met de evolutionistische theorieën of met de afhankelijkheidstheorieën.
- Gebruik in je antwoord gegevens uit de regels 1 tot en met 71 van tekst 6 en de beschrijving van de gekozen groep theorieën.

Gebruik de regels 1 tot en met 97 van tekst 6.

Er bestaan verschillende groepen theorieën die het gedrag van staten ten opzichte van elkaar beschrijven en verklaren, onder andere liberale en realistische theorieën.

- 4p 20 Leg uit met welke groep theorieën de uitspraken van Mahbubani in de regels 1 tot en met 97 van tekst 6 overeenkomt, met de liberale of met de realistische theorieën.
- Gebruik in je antwoord gegevens uit het tekstgedeelte en twee kenmerken van liberale of realistische theorieën.

De machtsverhoudingen die er tussen staten bestaan kunnen op verschillende manieren beschreven worden. Eén van de manieren is de besluitvormingsmethode.

In de regels 98 tot en met 143 van tekst 6 zijn twee andere methoden te herkennen om de machtsverhoudingen tussen staten te beschrijven.

- 4p 21 Leg uit welke twee andere methoden te herkennen zijn in de regels 98 tot en met 143 van tekst 6.
Verwijs per methode naar gegevens uit dit tekstgedeelte.

Opgave 6 Onderzoek naar gemengde scholen

Bij deze opgave horen tekst 7 en 8 van het bronnenboekje.

Inleiding

In het voorjaar van 2011 besloot het kabinet-Rutte I geen beleid meer te ondersteunen dat het mengen van allochtone en autochtone leerlingen op scholen stimuleert. Aanleiding vormde onderzoek waaruit bleek dat een gemengde school weinig tot geen extra effect heeft op de prestaties van leerlingen. In tekst 7 wordt dit onderzoek van onderwijssocioloog Jaap Dronkers besproken.

Gemengde scholen leiden dan wel niet tot betere prestaties, maar ze bevorderen wel de integratie, blijkt uit een onderzoek van socioloog Tobias Stark (zie tekst 8). Stark zegt dat onderwijs niet alleen gaat om het overbrengen van kennis, maar ook om het opvoeden van leerlingen tot volwaardige burgers. En precies dat gebeurt op gemengde scholen, zo laat Starks onderzoek zien.

Gebruik tekst 7.

- 2p 22 Het onderzoek van Dronkers is door verschillende personen bekritiseerd. Formuleer twee mogelijke punten van kritiek op het onderzoek van Dronkers in tekst 7.
Ga daarbij in op eisen die aan sociaalwetenschappelijk onderzoek worden gesteld.

Gebruik tekst 8.

- 2p 23 – Formuleer een hypothese die in het onderzoek van Stark is getoetst.
– Wat is de onafhankelijke variabele en wat is de afhankelijke variabele van deze hypothese?

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Lees de regels 32 tot en met 39 van tekst 8.

Stark wijst op het maatschappelijk belang van zijn onderzoeksresultaten.

4p 24 Beargumenteer waarom de onderzoeksresultaten van Stark van maatschappelijk belang zijn.

Gebruik in je antwoord twee sociologische kernconcepten.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.